

**СПОМЕНИК НА ПРИРОДАТА „СЛАТИНСКИ ИЗВОР“ –
ОПШТИНА МАКЕДОНСКИ БРОД**

**Годишна програма на Споменик
на природата „Слатински Извор“
за 2026 година**

Вовед

Споменикот на природата „Слатински Извор“, поточно пештерата Слатински Извор и дел од нејзината зона на прихранување претставува заштитено подрачје со категорија Споменик на природата, а од 2004 година се наоѓа на Привремената листа на заштита на УНЕСКО за светско природно наследство. Со Споменикот на природа „Слатински Извор“ управува Истражувачкото друштво „Урсус спелеос“ – Скопје. Во текот на годината ќе се работи на зајакнување на соработката со сите чинители на полето на заштитата на животната средина со цел да се продолжи со промоција и заштита на Споменикот на природата .

Јавната свест, но и капацитетите на управителот и партнерските организации и институции, ќе се надградат преку континуирана подготовка и реализација на едукативни кампањи за заштита на геодиверзитетот и биодиверзитетот во СП „Слатински Извор“, одбележување на меѓународни денови, онлајн обуки за млади спелеолози, водичи и спасители кои ќе обезбедат континуитет во заштитата на животната средина. Општина Македонски Брод и Истражувачкото друштво „Урсус спелеос“ – Скопје, согласно капацитетите и потребите, ќе продолжи со мониторинг активностите и истражувања во пештерите во заштитеното подрачје, а предвидено е и спроведување на кампањи и активности за заштита на СП од пожари. Како дополнување, на заштитата од пожари ќе се работи и на подигнување на капацитетите на локалното население за справување со пожари. Во соработка со јавните претпријатија и невладините организации од Општина Македонски Брод, планирано е континуирано одржување на пештерите, патеките и инфраструктурата (информативни табли, патокази, мостови) на територијата на заштитеното подрачје.

Значењето на заштитеното подрачје во научна смисла, но и негово одржливо искористување претставува предизвик за заштита. За таа цел е предвидено мобилизирање фондови и аплицирање на проекти кои ќе овозможат соодветна заштитата, но и промоција и доближување до пошироката јавност.

Опис на подрачјето

Границата на споменикот на природата „Слатински извор“ започнува од вливот на Слатинска Река во Треска, од каде што се протега на запад по северните падини на ридовите Кале (664 м) и Гребенец (722 м) и се спушта на дното на Марковска Река. Оттука границата се протега во северозападен правец по источните падини на Габер, навлегува во долината на Крушевска Река и потоа води на север по безимен дол до почетокот на неговото формирање. Потоа границата го менува правецот и води на исток кон месноста Трноец, го сече колскиот пат и избива на котата од 751 м. Понатаму се спушта на колски пат и продолжува да води во источен правец до месноста Крстови, каде што го менува правецот и води на североисток по колски пат и избива на котата од 748 м. Одовде границата се спушта на колски пат и се

протега во источен правец по сртот на Баба и избива на котата од 713 м. Од ова место границат се протега на југ до крајот на сртот на Баба, свртува на исток и се спушта до дното на левиот брег на реката Треска. Тука границата го менува

правецот и води кон југ и завршува на почетната точка на вливот на Слатинска Река во Треска. Вкупната површината на споменикот на природата „Слатински извор“ изнесува 414 хектари.

Стратегија за заштита

Непосредната заштита на споменикот на природата „Слатински извор“ ја спроведува градоначалникот, за што потребно е да формира чуварска служба. Чуварската служба треба да ги врши работите на набљудување и следење на состојбата на сите вредности и врши надзор врз спроведувањето на дозволените активности во споменикот на природата, како и други работи кои ќе му ги довери, односно овласти субјектот кој управува со споменикот на природата.

Мерките за заштита се потребни:

- да се зачуваат живеалиштата и видовите во природна состојба ,
- да се одржат природно воспоставените еколошки процеси преку трајно зачувување на репрезентативните природно-географски карактеристики
- да се одржат генетските ресурси во динамична и еволутивна состојба ,
- заштитат структурните пределски карактеристики,
- заштитат автентичните пештерски украси заради научни цели, мониторинг и образовни цели,
- да се спречат на штетни активности од физички и правни лица и други нарушувања во споменикот на природата, односно обезбедување максимално поволни услови за заштита и развој на природата ,

Во споменикот на природата и неговата непосредна близина не се дозволени активности кои ги загрозуваат неговите обележја и вредности, а особено:

- оштетување или отстранување на пештерските украси (сталактити, сталагмити и слично),
- изградба на сите видови на инфраструктурни објекти на потесното подрачје на споменикот на природата (пред влезот на пештерата и на терените над пештерата),
- изведување на земјани работи (ископи или засипување на теренот) во непосредната околина или на површината над пештерата,
- промена на вегетацијата над пештерата (сечење на шумата, пошумување и слично),
- депонирање на сите видови отпадоци и комунален отпад во пошироката околина и на терените над пештерата,

- секакви интервенции на просторот кои би можеле битно да влијаат на измена на морфологијата на теренот (користење на градежен материјал, предизвикување на вибрации од експлозии во поширокото подрачје на споменикот на природата,

- менување на естетскиот изглед на околината на влезот на пештерата со поставување на огради, антени, надземни водови и слично,

- загадување на водите што понираат во пештерата,

- забрана за собирање на сите видови на пештерска фауна, освен единечни примероци за научни цели,

- забрана на посета на пештерата, пред да се одлучи дали треба да се преземат мерки за нејзино евентуално туристичко уредување и

- забрана на искористување на минерални сировини од подрачјето на споменикот на природата за какви било цели и намени.

ДЕТАЛНА ПРОГРАМА

(ЈАНУАРИ – ДЕКЕМВРИ 2026 ГОДИНА)

Програма 1: Зачувување и мониторинг на природното наследство

цели

- Спроведен мониторинг на водата во пештерата Слатински Извор согласно поставени инструменти (diver)
- Спроведен мониторинг на метеоролошки податоци од метеоролошка станица во заштитеното подрачје
- Спроведени посебни мерки за превенција од шумски пожари
- Спроведени посебни мерки за заштита на пештерски екосистеми
- Спроведен сезонски мониторинг на лилјаци во пештерите во заштитаното подрачје

ОПИС НА АКТИВНОСТИ

1.Опис на активност

2.Очекувани резултати

3.Временска рамка

1.Следење на поставените инструменти во пештерата Слатински Извор и следење на податоци од метеоролошка станица
2.Реализиран мониторинг и подготвен 1 извештај за добиени податоци
3.Јануари – Декември

1.Земање на примероци на вода од пештерата Слатински Извор
2. Реализирани најмалку 2 посети за земање на примероци на вода
3. Јануари – Декември

1.Мониторинг на поставените врати на пештерите Слатински Извор, Горна Слатинска, Пурало, Слатинска 2 и Овчарска
2. Реализација на посети и мониторинг согласно потребите
3.Јануари – Декември

1.Сезонски мониторинг на лилјаци во пештерите Слатински Извор, Горна Слатинска, Пурало, Слатинска 2 и Овчарска
2. Реализирани 2 теренски посети
3. Јануари – Декември

1.Подготвено 3Д моделирање на пештерата Горна Слатинска
2. Подготвено 1 3Д моделирање
3.Септември – Декември

Програма 2: Одржливо користење на природните ресурси во подрачјето

цели

- Одржана исправност на изворот за пиење на вода (каптажа)
- Одржување на речните корита на реките во заштитеното подрачје

- 1.Опис на активност
- 2.Очекувани резултати
- 3.Временска рамка

1. Уредување на текот на Крушеска, Слатинска и Марковска река (при извршување на оваа активност ќе биде консултурано и вклучено МЖСПП и ќе се постапува според добиените насоки)
--

2. Чистење на просторот, отстранување на ѓубре
--

3. Јануари – Декември

1. Уредување на просторот и контрола на исправноста на каптажата на изворот Слатински Извор

2. Уреден простор, контролирана исправност на каптажа

3. Јануари – Декември

1. Подготовка на студија за екосистемски услуги во заштитеното подрачје

2. Подготвена 1 студија

3. Јануари – Декември

Програма 3: Управување со шумски живеалишта и екосистеми

цели

- Превенција од шумски пожари во заштитеното подрачје Слатински Извор
- Градење на капацитети (материјални) за дејствување во случај на пожари

ОПИС НА АКТИВНОСТИ

1.Опис на активност

2.Очекувани резултати

3.Временска рамка

1. Мониторинг на СП „Слатински Извор“ за превенција од пожари

2. Реализација на посети согласно потребите

3. Јуни – Август

1. Набавка на основна опрема за поддршка за гаснење на шумски пожар (гребла и лопати)

2. Набавени 20 сетови на материјали

3.Мај- Јуни

Програма 4: Управување со културното наследство

ЦЕЛИ

- Активно одржување на околината и функционалноста на културното наследство во заштитеното подрачје
- Истражено историско наследство во пештерата Овчарска

ОПИС НА АКТИВНОСТИ

- 1.Опис на активност
- 2.Очекувани резултати
- 3.Временска рамка

1. Уредување на просторот и околината околу римската Соленица
2. Уреден пристап и одржани патеки и табли
3. Јануари – Декември

1. Уредување на просторот и околината околу црквата во с.Слатина
2. Уреден пристап и одржани патеки и табли
3. Јануари – Декември

1. Археолошко истражување на пештерата Овчарска
2. Подготвен 1 извештај
3. Мај

Програма 5: Развој на одржлив туризам и рекреација

ЦЕЛИ

- Одржување на постоечка туристичка инфраструктура
- Проценка на туристичките можности и капацитети за реализација на авантуристички туризам во заштитеното подрачје

- 1.Опис на активност
- 2.Очекувани резултати
- 3.Временска рамка

1. Уредување на околината околу информативните табли, патеките во СП и Слатински Слап

2. Уреден пристап и одржани патеки и табли
3. Јануари – Декември

1. Обновена информативна табла за пештерата Горна Слатинска
2. Обновена 1 табла
3. Јануари – Декември

1. Подготовка на студија за туристички потенцијали како и можности за реализација на авантуристички туризам во заштитеното подрачје и истата претходно ќе се достави до МЖСПП
2. Подготвена 1 студија
3. Јануари – Декември

Програма 6: Локален развој (со акцент на одржување на традиционалните стопански дејности)

ЦЕЛИ

- Управување со системот за депонирање на отпад
- Воспоставен одржлив систем за поливање на обработливи површини
- Промовиран природен производ (мед,костен)

1.Опис на активност

2.Очекувани резултати

3.Временска рамка

1. Мониторинг на систем за депонирање на отпад
2. Реализација на посети и мониторинг согласно потребите
3. Јануари – Декември

1. Брендирање на производ – Слатински мед и костен
2. Подготвен и промовиран производ
3. Јануари – Декември

1. Воспоставување на одржлив систем за поливање на ниви и одржување на земјоделство

2. Воспоставен 1 систем

3. Јануари – Декември

Програма 7: Информирање, подигање на јавната свест и образование/едукација

ЦЕЛИ

- Подигнување на јавната свест за заштита на геодиверзитетот и биодиверзитетот на заштитеното подрачје
- Подигнување на свест за заштита и превенција од шумски пожари
- Подигнување на свест за влијанието на климатските промени врз заштитените подрачја
- Градење на капацитети и информирање на млади лица

1.Опис на активност

2.Очекувани резултати

3.Временска рамка

1. Подготовка на профили на социјални медиуми за Споменикот на природа Слатински Извор
--

2. Подготвен 1 профил на facebook и подготвен 1 профил на instagram

3. Март-декември

1. Спроведување на онлајн кампања на социјални медиуми за превенција од пожари
--

2. Спроведена 1 едукативна кампања

3. Јули

1. Презентација на програмата на СП „Слатински Извор“ и неговата програма на засегнати страни

2. Организирана 1 онлајн презентација за засегнати страни

3. Април

1. Онлајн одбележување на 22 Април – Светски ден на планетата Земја

2. Зајакната јавна свест и споделени факти поврзани со СП „Слатински Извор“

3. Април

1. Онлајн одбележување на 8 Мај – Светски ден на птиците преселници

2. Зајакната јавна свест и споделени факти поврзани со СП „Слатински Извор“

3. Мај

1. Онлајн одбележување на 20 Мај – Светски ден на пчелите

2. Зајакната јавна свест и споделени факти поврзани со СП „Слатински Извор“

3. Мај

1. Онлајн одбележување на 22 Мај – Светски ден на биодиверзитет

2. Зајакната јавна свест и споделени факти поврзани со СП „Слатински Извор“

3. Мај

1. Онлајн одбележување на 5 јуни – Меѓународен ден на заштита на животна средина
--

2. Зајакната јавна свест и споделени факти поврзани со СП „Слатински Извор“

3. Јуни

1. Онлајн одбележување на 16 септември – Меѓународен ден на заштита на озонската обвивка
--

2. “Зајакната јавна свест и споделени факти поврзани со СП „Слатински Извор“
--

3. Септември

1. Онлајн одбележување на 4 октомври – Светски ден на хабитатите
--

2. Зајакната јавна свест и споделени факти поврзани со СП „Слатински Извор“

3. Октомври

1. Онлајн одбележување на 6 октомври – Светски ден на геодиверзитет

2. Зајакната јавна свест и споделени факти поврзани со СП „Слатински Извор“

3. Октомври

1. Онлајн одбележување на 13 октомври – Меѓународен ден на намалување на ризици од катастрофи

2. Зајакната јавна свест и споделени факти поврзани со СП „Слатински Извор“

3. Октомври

1. Онлајн одбележување на 5 декември – Светски ден на почвата

2. Зајакната јавна свест и споделени факти поврзани со СП „Слатински Извор“

3. Декември

1. Онлајн одбележување на 11 декември – Светски ден на планините
2. Зајакната јавна свест и споделени факти поврзани со СП „Слатински Извор“
3. Декември

1. Организирање на презентации за деца од училиштата во Македонски Брод за запознавање со СП „Слатински Извор“ и неговото значење
2. Зајакната јавна свест преку организирање на 2 презентации
3. Јануари – Декември

1. Подготовка и реализација на 1дневен тренинг за 10 доброволни пожарникари
2. Реализација на 1 тренинг и Обучени 10 лица
3. Мај

1. Спроведување на еднодневна работилница за подготовка на акциски план/механизам за ефикасно мобилизирање на пожарникари доброволци
2. Реализирана 1 работилница и подготвен 1 план за активирање во случај на пожар
3. Јуни

1. Реализација на завршен настан/симулациска вежба за гаснење на шумски пожар на територија на СП „Слатински Извор“
2. Реализирана 1 симулациска вежба
3. Август

Програма 8: Раководење, управување, финансирање и администрација

ЦЕЛИ

- **Одржливо и ефикасно управување со заштеното подрачје**

- 1.Опис на активност**
- 2.Очекувани резултати**
- 3.Временска рамка**

1. Подготовка на План за управување со Споменикот на природата „Слатински Извор“, 2026-2036
2. Подготвен план за управување
3. Декември

1. Формирање на Научен совет на заштитеното подрачје и Совет на засегнати страни
2. Формирани совети
3. Декември

1. Започнување на проценка на капацитети за управување со заштитеното подрачје
2. Започната проценка
3. Април-Декември

1. Изработка на наративни и финансиски извештаи
2. Подготвени годишни извештаи
3. Декември

1. Мобилизирање фондови
2. Аплицирани проекти на фондови и отворени повици
3. Јануари – Декември

1. Ажурирање на социјални медиуми и веб страна
2. Информирање на јавноста
3. Јануари – Декември

1. Служба за мониторинг на подрачјето
2. Мониторинг на подрачјето
3. Јануари – Декември

1. Активности и соработка со институции
2. Реализирана соработка со институции
3. Јануари – Декември

Бр.18 – 924/24
24.11.2025 година

Совет на Општина Македонски Брод
Претседател,
Милена Србиноска Богатиноска, с.р.